

**Коррупцияга қарши кураш – фуқаролик жамиятини
ривожлантиришнинг устувор шарти**

Buxoro davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Asadullayeva Nargiza

Anotatsiya: *Korrupsiyaga qarshi kurash dunyo miqyosida bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan bir bo'lib qolmoqda. Bu illatga qarshi kurash dunyoning ko'plab mamlakatlarini qamrab olmoqda. O'zbekiston Respublikasi ham korrupsiyaga qarshi kurashga o'z hissasini qo'shib kelmoqda. Hozirgi paytda respublikamizda korrupsiyaga qarshi kurash doirasida bir qator dasturlar qabul qilindi va ular bo'yicha keng qamrovli ishlar amalga oshirilib kelinmoqda.*

Kalit so'zlar: *korrupsiya, jamiyat, qonun, konstitutsiya, inson huquqlari*

Korrupsiya tushunchasi lotincha “corruptio” so'zidan olingan bo'lib, mazmuni “burish, sotib olish” ma'nosini beradi va uning grammatik bir ildizi ma'nosi yana “korroziya” so'zi ya'ni “chirish” yoki “zanglash” degan mazmunni ham beradi. Shundan kelib chiqib bu so'zni ijtimoiy ko'rinishi “hokimiyatni buzish, chiritish orqali sotib olish” degan ma'noni beradi.

3 - yanvar 2017-yil KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH TO'G'RIDA O'zbekiston Respublikasining Qonuni Qonunchilik palatasi tomonidan 2016-yil 24-noyabrda qabul qilingan Senat tomonidan 2016-yil 13-dekabrda ma'qullangan Qonun hujjati 6 ta bob va 34 moddadan iborat.

Demokratik qadriyatlar qaror topib borayotgan bir vaqtda davlat xizmatchilari tomonidan poraxo'rlik, mansab mavqeini suiiste'mol qilish bilan bog'liq jinoyatlarni sodir etilishi hokimiyatning obro'sizlanishiga, davlatning siyosiy, iqtisodiy, huquqiy tizimiga putur yetishiga, natijada amaldagi hokimiyatga nisbatan norozilikka sabab bo'ladi. Korrupsiyaning ma'lum bir mamlakatda rivojlanishi esa o'sha davlatning tanazzuliga olib keladi.

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

Korrupsiya bu – mansab mavqeidan shaxsiy maqsadlarda foydalanish bilan bog‘liq bo‘lgan jinoyat turi hisoblanadi. Korrupsiya faoliyati xufyona iqtisodiyotning asosiy turlaridan biridir. Aksariyat hollarda korrupsiya deganda davlat xizmatchilari tomonidan shaxsiy manfaatlarni ko‘zlab, boylik orttirish maqsadida xalqdan pora olish, qonunga xilof pul daromadlarini qo‘lga kiritish tushuniladi. Ammo, umuman olganda, davlat amaldorlarigina emas, balki, davlat tashkilotida ishlamaydigan fuqarolar ham korrupsiyaga doir munosabatlarning ishtirokchilari bo‘lishi, pora pul emas, balki boshqa narsa evaziga ma’lum xizmatni amalga oshirishlari mumkin.

Etimologik jihatdan “korrupsiya” atamasi “buzish, pora evaziga og‘dirish” degan ma’noni anglatadigan lotincha “corruptio” so‘zidan kelib chiqqan. Yuridik ensiklopediya mualliflarining ta’kidlashicha, “korrupsiya – mansabdor shaxslar tomonidan ularga berilgan huquqlar va hokimiyat imkoniyatlaridan shaxsiy boylik orttirish uchun foydalanishda ifodalanuvchi siyosat yoki davlat boshqaruvi sohasidagi jinoiy faoliyatdir.

Darhaqiqat, korrupsiya – ildizlari davlat xizmatini tashkil etishdagi nuqsonlarga va davlat xizmatchilarining o‘ziga xos psixologiyasiga borib taqaladigan ijtimoiy hodisa. Bu korrupsiyaga qarshi avvalo ma’muriy-huquqiy va tashkiliy-boshqaruv chora-tadbirlari ko‘rilishi zarurligidan darak beradi.

Korrupsiya fuqaroning davlat vakili bilan ma’muriy munosabatlari ma’nomohiyatini o‘zgartiradi va jamiyat uchun ham, davlat uchun ham salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi. “Korrupsiya – davlat organlari xodimlari moddiy yoki mulkiy yo‘sinda g‘ayriqonuniy shaxsiy naf ko‘rish maqsadida o‘z xizmat mavqeidan foydalanishida ifodalanadigan ijtimoiy hodisadir.

Jinoyatni jazolashdan ko‘ra, uni oldini olish singari profilaktik tadbirlarning yo‘lga qo‘yilishi qay darajada oqilonaligi allaqachon isbotlangan. Zero, O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 2-moddasida jinoyatlarning oldini olish jinoyat qonunining asosiy vazifalaridan biri sifatida bejiz belgilab qo‘yilmagan.

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

Bugungi kunda korrupsiyaga qarshi kurash maqsadlariga faqat jinoyat-huquqiy vositalar bilan erishib bo'lmastligini hayotning o'zi ko'rsatmoqda. O'ylaymizki, bunday ma'naviy buzilish holatga qarshi kurashda nafaqat davlat organlari, balki, jamiyat va umuman barcha fuqarolarimiz mas'uldirlar. Shunday ekan, davlat va jamiyat, shu bilan birga nodavlat notijorat tashkilotlari bunday illatni oldini olishga unga qarshi kurashda birgalikdagi harakatigina samarali natijalarga erishishning eng maqbul yo'li bo'lib hisoblanadi.

Korrupsiya illati va uning oqibatlaridan aholi, ayniqsa professor-o'qituvchilar, talabalarning keng qatlamlarini xabardor qilish maqsadida huquqiy targ'ibot materiallari, ma'ruza matnlari, slaydlar, infografikalar OTMlarda keng targ'ib qilindi. Shuningdek, jamoat joylarida ta'lim muassasalari tomonidan "Korrupsiyaga qarshi birga kurashamiz", "Korrupsiya – jamiyatni yemiradi", "Korrupsiya salbiy illat", "Pora – eng yomon chora" kabi shiorli bannerlar o'rnatildi.

Korrupsiyaning ma'lum bir mamlakatda rivojlanishi esa o'sha davlatning tanazzuliga olib keladi.

Korrupsiya bu – mansab mavqeidan shaxsiy maqsadlarda foydalanish bilan bog'liqbo'lgan jinoyat turi hisoblanadi. Korrupsiya faoliyati xufyona iqtisodiyotning asosiy turlaridan biridir. Aksariyat hollarda korrupsiya deganda davlat xizmatchilari tomonidan shaxsiy manfaatlarni ko'zlab, boyluk orttirish maqsadida xalqdan pora olish, qonunga xilof pul daromadlarini qo'lga kiritish tushuniladi. Ammo, umuman olganda, davlat amaldorlarigina emas, balki, davlat tashkilotida ishlamaydigan fuqarolar ham korrupsiyaga doir munosabatlarning ishtirokchilari bo'lishi, pora pul emas, balki boshqa narsa evaziga ma'lum xizmatni amalga oshirishlari mumkin.

Darhaqiqat, korrupsiya – ildizlari davlat xizmatini tashkil etishdagi nuqsonlarga va davlat xizmatchilarining o'ziga xos psixologiyasiga borib taqaladigan ijtimoiy hodisa. Bu korrupsiyaga qarshi avvalo ma'muriy-huquqiy va tashkiliy-boshqaruv chora-tadbirlari ko'rilishi zarurligidan darak beradi.

Korrupsiya fuqaroning davlat vakili bilan ma'muriy munosabatlari ma'nomohiyatini o'zgartiradi va jamiyat uchun ham, davlat uchun ham salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi. "Korrupsiya – davlat organlari xodimlari moddiy yoki mulkiy yo'sinda g'ayriqonuniy shaxsiy naf ko'rish maqsadida o'z xizmat mavqeidan foydalanishida ifodalanadigan ijtimoiy hodisadir.

Bugungi kunda respublikamizda jinoyatchilikning sabablarini aniqlash choralari ko'rilmogda, fosh etilgan korrupsiyachilar qattiq jazolanmogda. Mamlakat ichidagi jinoyatchilik doimo davlat tomonidan qattiqnazorat qilib boriladi. Jinoyatchilik keng avj olib ketishiga va korrupsiyachilar domiga ilingan amaldorlarning beboshligiga yo'l qo'ymaslik maqsadida bir qator uzoq muddatli chora-tadbirlar ishga solingan. Ular jinoyatchilikka qarshi kurash strategiyamizni belgilab beradi.

Jinoyatni jazolashdan ko'ra, uni oldini olish singari profilaktik tadbirlarning yo'lga qo'yilishi qay darajada oqilonaligi allaqachon isbotlangan. Zero, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 2-moddasida jinoyatlarning oldini olish jinoyat qonunining asosiy vazifalaridan biri sifatida bejiz belgilabqo'yilmagan.

Bugungi kunda korrupsiyaga qarshi kurash maqsadlariga faqat jinoyat-huquqiy vositalar bilan erishib bo'lmasligini hayotning o'zi ko'rsatmogda. O'ylaymizki, bunday ma'naviy buzilish holatga qarshi kurashda nafaqat davlat organlari, balki, jamiyat va umuman barcha fuqarolarimiz mas'uldirlar. Shunday ekan, davlat va jamiyat, shu bilan birga nodavlat notijorat tashkilotlari bunday illatni oldini olish va unga qarshi kurashda birgalikdagi harakatigina samarali natijalarga erishishning eng maqbul yo'li bo'lib hisoblanadi.

Korrupsiyaga qarshi kurash dunyo miqyosida bugungi kuning eng dolzarb masalalaridan bir bo'lib qolmogda. Bu illatga qarshi kurash dunyoning ko'plab mamlakatlarini qamrab olmogda. O'zbekiston Respublikasi ham korrupsiyaga qarshi kurashga o'z hissasini qo'shib kelmogda. Xozirgi paytda respublikamizda korrupsiyaga qarshi kurash doirasida bir qator dasturlar qabul qilindi va ular bo'yicha keng qamrovli ishlar amalga oshirilib kelinmogda.

1. Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi O'zbekiston respublikasi Qonunga sharhlar / A.H. Saidov va boshq.; Inson huqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi, T.: "Vektra-Press", 2009 – 272 b.
2. A. X. Saidov *Общепризнанные права человека Учебное пособие.* – Moskva, MZ PRESS, 2002. – 267 s.
3. A. X. Saidov, A. SH. Jo'zjoniy "SHARQ SIVILIZATSIYASI: INSON VA HUQUQ" (o'tmish va hozirgi zamon). Toshkent "Adolat", 2005. – 272 b
4. A. X. Sattorov. O'zbekiston Respublikasi IIV tizimi tergov sohasida inson huquqlarini himoya qilish va ta'minlash bo'yicha uslubiy tavsiyalar. T – 2002. 40 b.
5. Anosova O. Inson huquqlari Umumjahon Deklaratsiyasi. – T., 1998. 48 b
6. Bahriev K.H. Demokratiya va inson huquqlari. Huquqiy islohotlar o'zbek yo'lining xosliklari / ma'sul muharrir – huquqshunoslik fanlari doktori, professor – Saidov A.X. / – Toshkent: "Iqtisodiyot va huquq dunyosi" nashriyot uyi, 1997. 238 b.
7. Bola huquqlari to'g'risidagi konventsiya va uning Fakultativ protokollari. / O'zbekcha nashr uchun ma'sul muharrir A. X. Saidov. – T.: Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi, 2009. – 72 b.
8. Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari / Mualliflar jamoasi. T.: G'afur G'ulom. 2017.
9. Ikramov R.A. Jalilov SH.I., Ganieva G.Yu., Polvonov I.T. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini o'rganish. O'quv qo'llanma. – T.: O'zMU, 2012. Xusanov O.T. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy huquqi // Darslik – T.: TDYUU nashriyoti, 2012. – 564 b.
10. Konstitutsiyaviy huquq Darslik / H.T.Odilqoriev, O'.X.Muxameddov, B.A.Saidov va boshq.; Mas'ul muharrir SH.T.Ikramov. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2014, - 820 b.